

Aleg 725

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie przenoszenia gmin
do wyższej klasy płac nauczycielskich.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 9. października 1908 powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Sejm uznając w zasadzie potrzebę rewizyi unormowanego w art. 11. ustawy z 1. stycznia 1889 nr. 16 dz. u. kr. (właściwie z 11. czerwca 1905 nr. 73 dz. u. kr.) w brzmieniu ustawy z 25. maja 1907 nr. 49 dz. u. kr. podziału wszystkich miejscowości w kraju na cztery klasy odnośnie do wysokości płac nauczycieli szkół ludowych pospolitych, poleca Wydziałowi krajowemu, aby w porozumieniu z Radą szkolną krajową tę sprawę rozpatrzył i wnioski swoje na najbliższej sesyi sejmowej przedłożył“.

Wskutek tej uchwały Wydział krajowy po zasięgnięciu opinii Rady szkolnej krajowej przedkłada Wysokiemu Sejmowi następujące sprawozdanie.

Obowiązująca ustawa krajowa o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych postanawia w art. 11., że płace nauczycieli szkół ludowych pospolitych dzielą się na cztery klasy odpowiednio do miejscowości, w których nauczyciele pełnią swą służbę. Do pierwszej (najwyższej) klasy należą miasta rządzące się własnym statutem t. j. Lwów i Kraków, do drugiej miasta zorganizowane na podstawie ustawy gminnej z roku 1889, do trzeciej gminy, w których obowiązuje ustawa gminna z roku 1896, do czwartej reszta miejscowości podlegająca ustawie gminnej z roku 1866.

Okoliczność przeto, do której klasy płac nauczycielskich pewna miejscowość zaliczoną być ma, zawisła od tego, którą z obowiązujących w kraju ustaw gminnych miejscowość ta się rządzi a płace nauczycieli są tem wyższe, im wyższym jest stopień organizacyi danej miejscowości.

Zasada, na której ten system klasyfikacyi płac jest oparty, jest niewątpliwie słuszną. Wyższy ustrój gminny ma bowiem w regule za premisę wyższy stopień kultury, a ta pociąga za sobą trudniejsze warunki bytu materialnego, do których wysokość płacy w pewnej mierze zastosowaną być powinna. W tem też leży uzasadnienie łączności, jaką ustawa między organizacją gminną

a klasyfikacją plac nauczycielskich wprowadziła. Ścisłe jednak i bezwzględne przeprowadzenie tej łączności w obowiązującej ustawie doprowadziło do konsekwencji niepożądanych i zapewne nieprzewidzianych.

Już po upływie niewielu lat po wydaniu ustawy z 6. lipca 1899 nr. 85 dz. u. kr., która ten podział miejscowości na klasy unormowała, okazało się, że w licznych przypadkach nie odpowiada on już faktycznym stosunkom i że cały szereg miejscowości, które w ustawie na zasadzie obowiązującego w nich ustroju gminnego zaliczone zostały do 4-tej albo do 3-ej klasy plac nauczycielskich, ani pod względem stopnia kultury, ani pod względem warunków bytu swoich mieszkańców nie różnią się od miejscowości zaliczonych w ustawie do klas bezpośrednio wyższych, a mimo to pod względem plac nauczycielskich są gorzej traktowane. Przyczyną tego stanu rzeczy jest nierównomierny rozwój poszczególnych miejscowości zaliczonych do pewnej klasy: niektóre z nich dzięki sprzyjającym okolicznościom jak rozwojowi komunikacji, powstaniu zakładów przemysłowych, leczniczych i t. p. podniosły się szybko i znalazły się w warunkach miejscowości zaliczonych do wyższej klasy, od których tylko niższym ustrojem gminnym się różnią.

Wobec tego naturalną jest rzeczą, że ze strony interesowanych czynione są usilne zabiegi o przesunięcie takich miejscowości do wyższej klasy plac nauczycielskich i że w tym celu tak do Wysokiego Sejmu jak i do Wydziału krajowego wpływają co roku liczne petycje. Petycje te pomimo zupełnego rzeczowego uzasadnienia i pomimo względów słuszności przemawiających za uwzględnieniem, nie mogą wobec obowiązującej ustawy być uwzględnione, klasa płacy bowiem, do której pewna miejscowość została zaliczona, zależy od jej ustroju gminnego, zatem przesunięcie miejscowości do wyższej klasy plac nastąpić może tylko równocześnie z nadaniem tej miejscowości wyższej organizacji gminnej.

W przeważnej liczbie przypadków równa się to udaremnieniu przesunięcia, przyznanie bowiem gminom wyższej organizacji komunalnej połączone jest z wielu trudnościami i jak doświadczenie uczy jest wypadkiem rzadkim.

Z tego, co powiedziano, wynika, że konieczną jest zmiana obowiązującej ustawy w tym kierunku, aby w wypadkach na uwzględnienie zasługujących przesunięcie pewnej miejscowości do wyższej klasy plac nauczycielskich było możliwem, bez równoczesnej przemiany organizacji gminnej tej miejscowości.

Oświadcza się za tem także c. k Rada szkolna krajowa w swem piśmie z 8. października 1909 l. 23.517 wyrażając opinię, że dalsze utrzymanie bezwzględnej łączności między ustawodawstwem gminnem a podziałem miejscowości pod względem plac nauczycielskich nie jest wskazane, i że należałoby dążyć do tego, aby ustawodawstwo szkolne mogło wyjść choćby częściowo z wyznaczonej mu w tej mierze biernej roli i uzyskać większą samoistność w tym względzie.

Zachodzi jeszcze pytanie w jaki sposób zamierzona zmiana ustawy ma być dokonana.

W swem sprawozdaniu z 6. października 1908 l. 1.198/908 zawierającym wyczerpujące uzasadnienie potrzeby zmiany ustawy w omówionym tu kierunku, nadmienia komisya szkolna, że zmiana ta może być przeprowadzoną w trojaki sposób, a to:

„1) Przez przedkładanie Wysokiemu Sejmowi do uchwały ze strony Wydziału krajowego w porozumieniu z Radą szkolną krajową ustaw wyjątkowych przesuwających poszczególne miejscowości do wyższej klasy plac. Przesuwanie to mogłoby mieć miejsce albo epizodycznie w miarę wpływających odnośnych próśb po zbadaniu ich uzasadnienia; — albo w ten sposób, że Wydział krajowy przeprowadziłby w porozumieniu z Radą szkolną krajową rewizję dzisiejszej klasyfikacji i przedstawiłby Wysokiemu Sejmowi ewentualne wnioski co do przesunięcia do wyższej klasy niektórych miejscowości bez względu na to, czyli formalnie o to do Sejmu petycyonowały lub nie.

2) Drugi sposób polegałby na tem, że art. 11. ustawy o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego zostałby uzupełniony dodatkowym ustępem zawierającym upoważnienie dla Rady szkolnej krajowej do posuwania za zgodą Wydziału krajowego poszczególnych miejscowości do wyższej klasy płac nauczycielskich.

3) Trzeci wreszcie sposób polegałby na zmianie obecnie przyjętej zasady klasyfikacyjnej, a zaliczenie pewnej miejscowości do pewnej klasy płac byłoby zależnem nie od organizacyi gminnej lecz od innych terytoryów, przede wszystkim zaś od liczby mieszkańców.

Mając wybór między temi trzema sposobami, Rada szkolna krajowa oświadcza się za sposobem drugim t. j. za dodatkowem ustawowem upoważnieniem Rady, aby wolno jej było w porozumieniu z Wydziałem krajowym przesuwac miejscowości w miarę potrzeby z reguły do bezpośrednio wyższej a chyba wyjątkowo także do dalszej klasy płac z pominięciem klasy pośredniej, czy to wskutek petycyi, czy na podstawie własnych spostrzeżeń.

Kryterium mogłoby stanowić między innemi ilość mieszkańców, obliczona na podstawie najnowszej konskrypcyi, charakter miejscowości jak n. p. miejsce kuracyjne, kąpielowe albo klimatyczne, miejscowość handlowa, przemysłowa, nadgraniczna i t. p. stosunki komunikacyjne wreszcie ceny targowe i wysokość czynszów mieszkań. Jak już zaznaczono w sprawozdaniu sejmowej komisyi szkolnej z 6. października 1908 ls. 1.198/908 podobną władzę ma c. k. Rząd na zasadzie art. II. § 2. ustawy z 19. lutego 1907 nr. 34 dz. u. p. co do klas dodatków aktywalnych urzędników państwowych, a niepodobna przypuścić, aby dwa czynniki wykonawcze tej miary jak Wydział krajowy i Rada szkolna krajowa w mniejszym stopniu dawały rękojmię, że z atrybucyi przyznanej sobie zaufaniem Sejmu w tym kierunku czynić będą zawsze użytek oględny i odpowiadający w każdym przypadku rzeczywistej potrzebie i słuszności.

Powyższe zapatrywanie Rady szkolnej krajowej Wydział krajowy w zupełności podziela i oświadcza się ze swej strony za proponowaniem przez tę Radę uzupełnieniem art. 11. ustawy z tem jednak ograniczeniem, że przesuwanie poszczególnych miejscowości do wyższej klasy płac nauczycielskich odbywać się może tylko w przypadkach na szczególne uwzględnienie zasługujących, za zgodą Wydziału krajowego i tylko do bezpośrednio wyższej klasy płacy.

Za przyjęciem tego sposobu przemawia przede wszystkim wzgląd, że załatwia on od razu rzecz i że nie pociągając za sobą potrzeby częściej powtarzających się zmian ustawy ani nie wprowadzając do niej żadnej zasadniczej zmiany uchyla przecież skutecznie dotychczasowe niedogodności z klasyfikacją płac połączone. Sposób ten ma nadto i tę zaletę, że nadaje odnośnym postanowieniom ustawy pewną elastyczność, która właśnie w tym wypadku wobec ciągle zmieniających się stosunków i warunków bytu jest bardzo pożądana.

• W sprawozdaniu komisyi szkolnej podniesiono przeciw przyjęciu proponowanego tu sposobu wątpliwość natury zasadniczej a mianowicie, że Wysoki Sejm pozostawiając decyzję o przesuwaniu miejscowości do wyższych klas płacy Radzie szkolnej krajowej wspólnie z Wydziałem krajowym, złożyłby tem samem w ręce tych czynników część swojej kompetencji co do obciążania funduszu szkolnego krajowego i swego wpływu na wysokość wydatków krajowych. Skrupuł ten osłabiła zaraz sama komisya szkolna nadmienając w swem sprawozdaniu, że analogiczny rozdział kompetencji przyjęty jest tak w ustawach państwowych jak i w ustawach krajowych innych krajów koronnych.

Wydział krajowy zaś pozwala sobie zwrócić uwagę, że postanowienie tego rodzaju nie byłoby nowością w naszym ustawodawstwie szkolnem jak o tem świadczy ostatni ustęp § 1. ustawy z 22. czerwca 1899 nr. 81 dz. u. kr. traktujący o ustanawianiu osobnych posad nauczycieli religii, a także art. 16. ustawy z 25. maja 1907 nr. 73 dz. u. kr. w sprawie wyższych dodatków na mieszkanie dla nauczycieli szkół podmiejskich.

Wobec tego Wydział krajowy przedkłada Wysokiemu Sejmowi wniosek na zmianę art. 11. ustawy z 11. czerwca 1905 nr. 73 dz. u. kr. w brzmieniu ustawy z 25. maja 1907 nr. 49 dz. u. kr. polegającą na tem, że do tego art. po ustępach oznaczających klasy płac w szkołach ludowych pospolitych wstawiono dodatek następujący: „W przypadkach na szczególne uwzględnienie zasługujących może Rada szkolna krajowa za zgodą Wydziału krajowego przesuwać miejscowości do bezpośrednio wyższej klasy płac nauczycielskich“.

Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy:

- 1) przyjąć niniejsze sprawozdanie do wiadomości;
- 2) uchwalić załączony w. projekt ustawy.

**Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi
z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.**

Marszałek krajowy:

Badeni w. r.

Sprawozdawca:

Mieczysław Onyszkiewicz w. r.

Członek Wydziału krajowego.

Ustawa

z dnia . . . . . zmieniająca art. 11. ustawy krajowej z dnia 11. czerwca 1905 nr. 73 dz. u. kr. w brzmieniu ustawy z dnia 25. maja 1907 nr. 49 dz. u. kr.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje:

§. 1.

Artykuł 11. ustawy krajowej z dnia 11. czerwca 1905 dz. u. kr. nr. 73 o stosunkach prawnych nauczycieli w publicznych szkołach ludowych w brzmieniu ustanowionem ustawą krajową z dnia 25. maja 1907 dz. u. kr. nr. 49 znosi się w dotychczasowem brzmieniu a ma opiewać jak następuje:

Art. 11.

A) Roczne płace nauczycieli szkół ludowych publicznych dzielą się na następujące klasy:

a) w szkołach pospolitych:

I. klasa w miastach rządzących się własnym statutem, dla połowy posad w każdym mieście 2300 K, a dla drugiej połowy posad 2100 K;

II. klasa w miastach zorganizowanych na podstawie ustawy krajowej z dnia 13. marca 1889 dz. u. kr. nr. 24 dla $\frac{1}{4}$ części ogółu posad 2100 K, dla $\frac{1}{4}$ części posad 1900 K, dla $\frac{2}{4}$ części posad 1700 K;

III. klasa w gminach zorganizowanych na podstawie ustawy krajowej z dnia 3. lipca 1893 dz. u. kr. nr. 51 dla $\frac{1}{4}$ części ogółu posad 1700 K, dla $\frac{1}{4}$ części posad 1500 K, dla $\frac{2}{4}$ części posad 1300 K;

IV. klasa w reszcie gmin dla $\frac{1}{4}$ części posad w każdym powiecie 1400 K, dla $\frac{1}{4}$ części posad 1200 K, dla $\frac{2}{4}$ części posad 1000 K.

W przypadkach na szczególne uwzględnienie zasługujących może Rada szkolna krajowa

za zgodą Wydziału krajowego przesuwając miejscowość do bezpośrednio wyższej klasy plac nauczycielskich.

b) W szkołach wydziałowych osobnych i w klasach wydziałowych połączonych z pospolitemi :

I. klasa w miastach rządzących się własnym statutem dla połowy posad w każdym mieście 2500 K, dla drugiej połowy 2300 K ;

II. klasa w innych miastach dla połowy ogółu posad 2300 K, dla drugiej połowy 2100 K.

B) Wynagrodzenie nauczyciela tymczasowo ustanowionego oznacza Rada szkolna krajowa, nie może ono jednak :

a) dla nauczyciela, który złożył egzamin dojrzałości i kwalifikacyjny wynosić mniej niż 900 K ;

b) dla nauczyciela, który złożył egzamin dojrzałości, oraz dla nauczyciela, który złożył egzamin kwalifikacyjny za dyspensą od egzaminu dojrzałości, wynosić mniej niż 700 K ;

c) dla nauczyciela pomocniczego bez kwalifikacji wynosić mniej niż 500 K.

Wynagrodzenie nauczyciela tymczasowego nie może zaś przewyższać poborów nauczyciela stałego, którego miejsce nauczyciel tymczasowy zastępuje.

§. 2.

Ustawa niniejsza rozpoczyna obowiązywać z dniem ogłoszenia jej w Dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych.

§. 3.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi Wyznań i Oświaty.